Бэлтгэлийн үхэр таргалуулалтын аймгийн аврага Хайдавын туршлага

Баян сумын «Монгол—Польшийн найрамдал» нэгдлийн гишүүн Хайдав ХАА—н нэгдлийн гишүүн болсон анхны жилээс эхлэн нэгдлийнхээ бэлтгэлийн насны эр шүдлэн, эр бяруут 6 жил дараалан хорогдуулалгүй маллаж ирсэн байна.

Ингэж удаан жил эр сувай үхэр малласны үр дүнд сүүлийн жилүүдэд эр сувай үхрийн нутаг билчээрийг жилийн 4 улиралд сонгож тохируулах хариулж маллах арга нилээд сайн болжээ.

Хайдав 1962 онд эр шүдлэн бяруу нийлсэн 475 үхэр, 1963 онд дан эр шүдлэн насны 270 үхэр, 1964 онд 184 эр шүдлэн үхэр, 297 эр бяруу, 36 бух хүлээн аваад малласан байна.

Хайдав үхэр маллахдаа үхрийн нутаг билчээрийг жилийн 4 улиралд сонгож зохицуулахдаа бүхий л анхаарал санаачлагаа дайчлан ажилладаг байна.

Зуны улиралд билчээрийг богино богино хугацаагаар сольж соргог билчээр хөөж, нутаглахын хамт өвс билчээр сайтай нутагт бол 20—30 хоног, өвс, билчээр муухантай нутагт бол 15—20 хоноод нутгаа сольж нүүдэг байна.

Зуны улиралд үхэрт тарга тэвээрэг авахуулахад гол анхаарах асуудал бол үхрийг аль болохоор оодогнуулахгүй байлгахын тулд булаг шанд, нуур зэрэг чийг ихтэй газраар байлгах, өглөө оройн сэрүүнд билчээрлүүлж идүүлж байх, намрын улиралд ус билчээр нь ойрхон өвсний шим сөл сайтай, нутагт нутаглан өглөө эрт билчээж шөнө 10—11 цаг хүртэл идүүлдэг байна. Намрын улиралд ойрын билчээр шаардлагатай байдаг учраас нутгаа 10—15 хоногт 1 удаа сольж намрын улиралд үхэр сүрэг удаан хугацаагаар амарч хэвтэх дур сонирхолтой байдгаас хэвтэж байгаа үед нь үргээж босгохгүй байхыг ихээхэн хичээдэг ажээ

Өвлийн улиралд үхрээ хуурай бууцтай, сэрмүүн сайн өвс билчээртэй газарт байлган уул хярын энгэр, нөмөр дулаан газарт ойр ойрхон билчээж, сайн цатгаж аль болохоор дааруулахгүй байх нь ашигтай байдаг гэнэ.

Хаврын улиралд арвин, зузаан борог, адууны хуурай шар аргал элбэгтэй нөмөр дулаан уулын энгэр, ухаа толгодын өврөөр байлган өдөрт 2 удаа услаж байвал үхэр амархан махлаж тарга хүч нөөж авах нь түргэн байдаг байна.

Хайдав үхэр сүргээ хиаг, цагаан хялгана, бут дэрс, шивээ, агь таана, хүмүүл, хазаар өвс элбэгтэй газруудаар хариулж малладаг.

Хайдав үхэр сүргийг иим арга туршлага хэрэглэн сайн арчлан маллаж байдгийн үр дүнд сүүлийн 3 жил дараалан бэлтгэлийн насны эр сувай үхрийн тарга хүчийг аймгийн хэмжээний бэлтгэлийн насны эр үхрийн тарга хүчний дундаж хэмжээнээс давуулан тэргүүн амжилт гаргаж 1962, 1963, 1964 оны бэлтгэлийн үхэр таргалуулалтын аймгийн 3 удаагийн аврага болжээ.Ингэж Хайдав үхрийн тарга хүч нэмэгдүүлэхийн зэрэгцээгээр үхэр нэг бүрээс ашиглах хөөврийн хэмжээг бас нэмэгдүүлжээ. Хайдав үхэр нэг бүрээс 1962 онд 420 грамм, 1963 онд 610 грамм, 1964 онд 610 грамм хөөвөр ашиглаж үхэр нэг бүрээс ашиглах хөөврийн улсын дундаж хэмжээнээс 7-260 граммаар давуулан ашиглаж чаджээ

Хайдав нэгдэл нийгэмдээ өөрийн шудрага ариун хөдөлмөрөөрөө иим өрнүүн сайхан амжилт гарган ажилладгаас өөрий нь амьдрал хөдлөмөрийнх нь хөлс ямагт дээшилсээр байна.

Хайдавын хөдөлмөрийн эвэ бүтээлийг нам засаг өндрөөр үнэлж Монгол Ардын Хувьсгалын 40 жилийн ойн медаль, Хөдөлмөрийн хүндэт медалиар тус тус шагнажээ.

Аймгийн депутат Хайдав аврагынхаа амжилтыг хамгаалж 1965 онд шинэ их амжилт гаргахаар улам идэвхийлэн ажиллаж байна

Д.Бадарч

Гоймонгийн амт сайхан

Аймгийн хүнсний үйлдвэрийн тасаг цехээр ороход чихэр, боов, самрын тос, зөгийн балны содон сайхан үнэр хамар цоргин ханхалж, ажилсаг хүмүүсийн гараар хийгдэж байгаа талх, нарийн боов, гоймон савсуулгаар дүүрэн.

—Энэ оны эхний хагас жилийн төлөвлөгөөг 110 хувиар биелүүлсэн. Манайх 6 дугаар сарын сүүлчээр гоймонгийн цех шинээр нээж ажиллуулсан.

Одоо 6 хүн ажиллаж, өдөрт 300 кг гоймон гаргахыг 500 кг гаргаж нийтдээ 8 тонн гоймон үйлдвэрлээд байна.

Бас сүлжмэл пулчик, өнгөт печень зэрэг 3 төрлийн боов шинээр хийсэн. Гоймонгийн амг чанарыг хүмүүс магтаж л байна.

Ер нь сайхан гоймон хийж байгаа юм.

Вай—тэ уа ахлагчтай гоймонгийн цех 7 дугаар сарын эхний 15 хоногийн гоймон үйлдвэрлэх төлөвлөгөөг 46,3 хувиар давуулан биелүүлэв гэж үйлдвэрийн мастер Бумбуу ярьж байна.

Манай сурвалжлагч

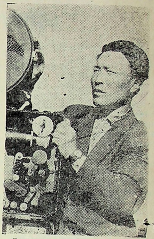

Өнжүүл сумын кино механикч Данзан хөдөлмөрчдийг киногоор шуурхай үйлчилж киноны орлогын төлөвлөгөөг давуулан биелүүлдэг тэргүүний хүн.

Данзан хагас жилийн кино гаргалтын төлөвлөгөөг 106 хувь үзэгчдийн төлөвлөгөөг 115 хувь, орлогын төлөвлөгөөг 110 хувь тус тус биелүүлжээ.

Зураг дээр: Кино механикч Данзан ажил дээрээ;

Д.Дондогдоржийн авсан гэрэл зураг

БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ ЯС ЧАНАРТ АНХААРАЛ ТАВЬЯ

МАХН—ын Төв Хорооны 7 дугаар бүгд хурлаас аж үйлдвэрийн газарт технологийн сахилга батыг зөрчиж, улсын стандарт, техникийн журмыг үл мөрдөх явдалтай шийдвэртэй тэмцэж бүтээгдэхүүний яс чанарыг дээшлүүлэхийн төлөө улсын даалгаврын биелэлтэнд тавих хяналт шалгалтыг хүчтэй болгохыг чухалчлан заасныг хэрэгжүүлэх нь үйлдвэр, аж ахуйн газрынхны хамгийн чухал зорилт мөн юм.

Нам засгийн байнгын хайр халамжийн үрээр манай ард түмний аж байдал, соелын хэмжээ өдөр ирэх бүр дээшилж, нийгмийн гишүүдийн хэрэгцээ болон социалист үйлдвэрлэлийн материал түүхий эдийн хэрэгцээг тоо чанараар нь цаг хугацаанд нь хангах явдал шаардагдсаар байна. Бүтээгдэхүүнийг зохих стандартаар нь чанартай үйлдвэрлэснээр эх орныхоо дотоод гадаадын хэрэгцээг хангах нөөцийг улам нэмэгдүүлээд зогсохгүй, дотоодын нөөц бололцоог бүрэн дүүрэн ашиглах, эх орныхоо эдийн засгийн хүч чадлыг улам зузаатгахад асар их ач холбогдолтой. Манай аймагт бүтээгдэхүүний чанарт ихээхэн анхаарал тавьж, бүтээгдэхүүний нэр төрлийн төлөвлөгөөг чанар стандартаар нь ханган биелүүлдэг үйлдвэр аж ахуйн газар олширсоор байна. Аймгийн хүнсний комбинат үйлдвэрлэн гаргаж байгаа бүтээгдэхүүнээ заасан стандартаар нь чанартай гаргахад анхаарлаа чиглүүлж үйлдвэрлэн гаргах бүтээгдэхүүний нэр төрлийн дэлгэрэнгүй жор,хүн өдөрт хийх ажил, авах цалингийн самбар гаргаж сурталчилсан нь үр дүнгээ өгч байна.

Энэ оны эхний хагас жилийн гол нэр төрлийн бүтээгдэхүүний төлөвлөгөөг аймгийн Хүнсний комбинат, Хэвлэх үйлдвэр амжилттай биелүүлж, гаргасан бүтээгдэхүүний чанар үзэмж нь сайжирч стандартын шаардлагыг биелүүлж олон түмний хэрэгцээг зүй ёсоор хангаж байна. Гэвч стандартын бүтээгдэхүүний зохих шаардлагыг хангаж, хөдөлмөрчдийн өргөн хэрэгцээ эрэлт хүсэлтэд тохируулах талаар эрчимтэй ажиллахгүй байгаа үйлдвэр, үйлчилгээний газар байна. Төвийн артелийн үйлдвэрлэн гаргасан европ болон үндэсний хувцасны хийц үзэмж дорой байгаагийн гадна материал хэмнэж олон эдлэхүүн хийх гэж тооны хойноос хөөцөлдөөд хөдөлмөрчдийн хэрэгцээг хангахгүй байна.Дунд зэргээс нилээд дээд зэргийн бие бялдартай хүмүүст таарах зун намрын улирлын европ ба ялангуяа үндэсний хувцас, савхин гутал маш ховор байна

Мөн европ хувцасыг хийхдээ эвгүй загвараар хийх, захиалга аваад өөр хэмжээний хувцас гаргах, эдийн өнгө утасны өнгийг үл хийхран оёх зэрэг дутагдал амь бөхтэй оршсоор байна. Амтат зууш зоогоор үйлчлэхийн тулд жор нормыг нарийн баримтлахгүй ихэнх төрлийн хоолыг дур мэдэн багцаалж хийж байгаагаас төвийн худалдааны ангийн 2,3 дугаар гуанзны хоол амт чанараар дорой байна. Эдгээр дутагдлууд нь бүтээгдэхүүний яс чанарыг дээшлүүлэхийн төлөө зохих ёсоор тэмцэхгүй технологийн сахилга батыг зөрчиж улсын стандарт техникийн журмыг дагаж мөрдөхгүй төлөвлөгөөт даалгаврыг нэр төрөл, тоо чанараар нь биелүүлэхэд тавих хяналт шалгалт маш хангалтгүй байгаагаас болж байна. Бүтээгдэхүүнийг зохих хэмжээнд нь чанартай үйлдвэрлэх чухал зэвсэг бол улсын стандарт бөгөөд бүтээгдэхүүний яс чанар, үзэмж хэлбэрийг тодорхойлон заасан техникийн хэм хэмжээ юм. Худалдан авагчид бол хамгийн өргөн хүрээтэй эд шалгагчид мөнийг ойлгож, худалдан авагчдын хуралд өөрийн үйлдвэрийн бүтээгдэхүүний чанарын тухай тайлагнаж тэдний эрэлт хүсэлт, саналыг ажилдаа тусгах хэрэгтэй байна. Бүтээгдэхүүний чанарыг дээшлүүлэх ажлыг цаг зуурын биш байнгын ажил болгож тууштай баримтлан, онц сайн чанарын бүтээгдэхүүнээр булан гаргаж шалгарсан бүтээгдэхүүнийг өргөнөөр үйлдвэрлэж мастер,эд шалгагч нарын хариуцлагыг эрс дээшлүүлэх нь зүйтэй.

Стандарт техникийн нөхцөл, технологийн журмыг хатуу мөрдөн ажиллах явдал үйлдвэр, худалдааны байгууллагын нийт хүмүүс, инженер техникийн ажилтан нарын эрхэм зорилт, чухал үүрэг байх естой.

А.Даваадорж

Артелийнхан ингэж ажиллаж байна

Аймгийн төвийн Дэлэг даргатай артелийн хамт олон 3 дугаар таван жилийн төлөвлөгөөг хугацааны нь өмнө давуулан биелүүлэх зорилгоор баяр ёслол, тэмдэглэлт өдрүүдийг угтаж өндөр бүтээлийн 3, 7, 10, 20, 30 хоногийн ажлыг зохиож тасаг цех хүн бүр уралдаантай ажиллаж бахдам сайхан амжилт гаргаж байна.

Үйлдвэрийн захиргаа намын үүр, бусад олон нийтийн байгууллагатай хамтарч үйлдвэрийн байрыг тохижуулан механикжуулах, шинэ санаачлага, тэргүүн туршлагыг ажилд нэвтрүүлэх, арвилан хэмнэлт гаргахад ажилчдын хүчийг зохион байгуулж ажилласан нь үр дүнгээ өгч байна.

Артелийн хамт олон энэ он гарсаар оёдлын машин 44, хөрөө харуул зэрэг модны станок 9-ийг цахилгаанаар ажиллуулж, «ЖЭС—60» цахилгаан станц шинээр тавьж байна.

Мөн ажилчдын хүчээр уртаараа 22 метр, 2 өрөөтэй үйлдвэрийн шинэ барилга барьж, уурын зуухны өргөтгөл хийж олон арван мянган төгрөгийн хэмнэлт гаргав.

Аймгийн төвийн артелийнхан мод, төмөр, бөс бараа, арьс шир, эсгий зэрэг үндсэн материалаар хөдөлмөрчдийн өргөн хэрэгцээний 200 гаруй нэр төрлийн үйлдэхүүн хийж байна.

Эднийхэн аймаг нийтээрээ 1965—1966 онд соёлжих хоёр жилийн ерөнхий төлөвлөгөөг ажилдаа тусган авч, гоожуур угаагуур, усны лааз, гэрийн номын сан, жижиг сандал, шалны өр, ногооны шүүгээ зэрэг гэр ахуйн хэрэгслэлийг хөдөлмөрчдийн захиалгаар үйлдвэрлэж, гэрийн мод, авдар шүүгээ зэрэг зүйлийг засаж сэлбэх, будаж чимиглэх ажил хийж байна.

Артелийн захиргаа гэрийн мод засаж будах, хуучин гутал сэлбэх [illegible]—5 хүнтэй бригадыг 15—20 хоногийн хугацаатай Баянзүрх, Баян, Алтанбулаг сумд Их хайрханы уурхай зэрэг газраар явуулж 118 өрхийн 216 хүнд үйлчилсэн нь олны талархлыг хүлээжээ.

Артелийн эсгүүрчдийн санаачилж хийсэн эмэгтэй хүний цувны шинэ загвараар 300 шахам цув, эдийн өөдөс хаягдлаар хүүхдийн хувцас, тоглоом, гэр ахуйн хэрэглэл зэрэг 10 шахам төрлийн 3000 гаруй төгрөгийн зүйл хийж хөдөлмөрчдийн хэрэгцээнд гаргасан байна. Энэ артельд 3—30 жил ажиллаж сар улирал, жилийн төлөвлөгөөг давуулан биелүүлж 1—3 хос мэргэжил эзэмшсэн тэргүүний сайчууд олон юм.

Гуталчин Чалхаажав, оёдолчин Б. Дулам, барилгачин Х. Пэлжид, төмөрчин Дамба нарын 19 хүн 3 дугаар таван жилийн төлөвлөгөөг 13 сарын өмнө биелүүлж 1966 оныхоо ажилд ороод байна.

Эсгүүрчин Должинсүрэн, Дарьсүрэн, төмөрчин Заяат, оёдолчин Цогзолмаа, гуталчин Далай нарын 10 хүн 1965 оны жилийн төлөвлөгөөг таван сарын өмнө 100—105 хувиар биелүүлжээ.

Ингэж ажилласны үрээр аймгийн төвийн артелийн хамт олон 7 дугаар сарын 22 ны байдлаар 3 дугаар таван жилийн төлөвлөгөөг 93,4 хувь. хагас жилийн төлөвлөгөөг хугацаанаас нь 5 хоногийн өмнө 106,9 хувь биелүүлж, хөдөлмөрийн бүтээлийг 16,6 хувь нэмэгдүүлж үйлдэхүүний өөрийн өртгийг 2,8 хувиар хямдруулж 138 мянган төгрөгийн цэвэр ашигтай ажилласан байна.

Одоо тус артелийнхан урьд олсон амжилтаа бататгаж гуравдугаар таван жилийн төлөвлөгөөг хугацаанаас нь 4 сарын өмнө 1965 оны жилийн төлөвлөгөөг 30 хоногийн өмнө давуулан биелүүлэхээр нэмэлт шинэ үүрэг аваад шуурхайлан ажиллаж байна.

Манай сурвалжлагч

Үхэр таргалуулалтын аймгийн аврага Бүдийн туршлага

Алтанбулаг сумын «Монгол—Солонгосын найрамдал» нэгдлийн Бүд гуай манай ардын арми ба улс, олон нийт, хоршооллын байгууллагат 20 гаруй жилийн турш алдаа эндэгдэлгүй албан хааж ирсэн амьдралын туршлагатай ахмад ажилтны нэг юм.

Бүд гуай сүүлийн 10 гаруй жил ХАА—н нэгдэлд мал маллаж нилээд үр бүтээлтэй ажиллаж байна.

Бүд гуай 1923 онд МАХН—ын гишүүнд элсэж 40 гаруй жилийн турш намын гишүүний манлайллыг сайн биелүүлж яваа ахмад гишүүн юм.

Бүд гуай 10 гаруй жил үхэр хариулж энэ талаар нилээд туршлага олжээ Энэ тухай Бүд гуай ярихдаа:

—Мал маллахад юуны өмнө тохирох билчээр нутгаа улирлын байдалд зохицуулж зөв сонгон авч хэрэглэх нь малчин хүний гол үүргийн нэг байдаг.

Манайх Сүжиг, Аяга, Шанага гэдэг газрын ерхөг, хөвд өвс, хужир шүү ихтэй, задгай устай газраар нутагладаг. Би үхрийн билчээр нутгийг жилийн 4 улиралд тохируулж сонгодог.

Энэ нь үхрийн тарга хүч сайн авах, авсан таргаа тогтооход их ач тустай байдаг.

Хаврын улиралд Алтанбулагт голлож нутагладаг. Энд хавсрага салхи бага, өндөр ургацтай, ус хужиртаа ойр их тохиромжтой.

Хаврын саруудад үхрийг 7 хоногт 1 удаа заавал хужирладаг.

Энэ бол үхэр таргалах дэвсгэрээ олж эхэлдэг их ашигтай юм. Зуны цаг бол үхрийн тарга авах ид үе байдаг. Иймээс зуны цагт хужир, ус элбэгтэй, ялаа багатай гол ба хөдөөгийн сэрүүвтэр билчээрт ээлжлэн хариулбал тарга хүч авах нь сайн. Энэ үед хэвтрийг нь цэвэрлэх, билчээрийг нь түргэн солих, нутаг шинэчлэх ажлыг байнга хийж байхын дээр өглөө, оройны сэрүүн цагаар билчээж сайн идээшлүүлдэг.

Намар тийшээ өвсний шим тэжээл дотроо орж, цаг агаарын байдал сэрүүвтэр болоход задгай устай, өндөр ургацтай, нам доор тал хөндийн билчээрт нутагладагаас үхэр завтай сайн идээшлэж тарга хүч нь улам чамбайрч ирдэг.

Энэ үед хичнээн л зөөлөн байдлаар маллавал төдий чинээ хүч тарга нь сайн тогтож онд тарган орох боломжийг олж авдаг юм.

Өвлийн улиралд нөмөртэй дулаан газар халх, хороо бүхий, зузаан бууцтай өвөлжөөнд бууж үхрийнхээ хэвтэр өвөлжөөндөө орох гарах замыг сайн цэвэрлэж байдаг.

Өвлийн улиралд ширүүн хөөж цантуулж болохгүй. Өглөө нар гарч, үхрийн бие дулаацсан үед өөрсдийн нь аяар билчээрт гаргадаг.

Ер нь аль ч улиралд үхрийг билчээрийн аргаар хариулахдаа цагямагт үхэр нэг бүрийг зүсээр нь идээшлэлт тарга хүчний авалт, түүний тогтолт, эрүүл мэндийн байдлыг байнга ажиглаж байх нь малчин хүний гол ажил байдаг юм гэв.

Туршлагатай үхэрчин Бүд гуай 1964 оноос одоо хүртэл жил дараалан 105—240 гаруй үхрийг нэгийг ч хорогдуулалгүй хариулж жил тутам дундаас дээш тарга хүч авахуулж хөөвөр авах төлөвлөгөөг жил дараалан биелүүлж 10 жилийн хугацаанд 328 тугал хүлээн авч 100 хувь бойжуулжээ.

Бүд гуай 1963 оны 5 дугаар сард дунджаар 148 кг—ын жинтэй 160 шүдлэн гунж хүлээж аваад 5 сарын турш үхрийг билчээрээр таргалуулах ажлыг нягт нямбай шургуу тэвчээртэй хийж 10 сарын эхээр мөн тоот гунжаа пүүлэхэд үхэр бүрт 109,8 кг тарга нэмэгдэж, шүдлэн гунж бүр дунджаар 225 кг жинтэй болжээ.

Бүд гуай хөдөлмөрийнхөө энэ тэргүүний бүтээлээр шалгарч аймгийн тэргүүний сайчуудын зөвлөлгөөнд оролцож 1964 оны үхэр таргалуулалтын аймгийн аварга боллоо.

Бүд гуай урьдах амжилтаа улам бүр бататгаж одоо маллаж байгаа 180 үхэр дээрээ фермийнхээ бүх сувай үхрийг нэмэн авч билчээрийн аргаар таргалуулж үхэр бүрийн дундаж хүчийг өнгөрөгч оныхоосоо нэмэгдүүлж, аврагынхаа амжилтыг хамгаалахаар зориг төгөлдөр ажиллаж байна.

Д, Пэрэнлэйсамбуу

Баянжаргалан сумын «Шинэ амьдрал» нэгдлийн 2 дугаар бригадын үхэрчин Гомбожав үхрээ отроор таргалуулж байна.

Д. Дондогдоржийн авсан гэрэл зураг

Ээлжийн спартакиад

Жаргалантын 11 жилийн дунд сургуулийн сурагчдын үйлдвэрлэлийн бригадын 6 дугаар ээлжийнхэн саяхан ээлжийнхээ спартакиадыг явуулав.

Спартакиадын дүнгээс үзвэл үндэсний бөхийн барилдаанд Д. Цэдэвсүрэн 6 давж түрүүлж, Н. Нарандэлгэр 5 давж үзүүрлэсэн байна.

Гар сагсан бөмбөгийн тэмцээнд Д. Цэдэвсүрэн ахлагчтай баг тэргүүн байр эзлэв.

Мөн гүйлт, урт, өндрийн харайлтын тэмцээн явагдлаа.

Дараа нь «Дуулъя, бүжиглэе, наадацгаая» гэсэн сэдэвт үдэшлэг зохиогдлоо.

Б. Батмөнх

Хүүхдийн уншлагын танхим

Манай соёлын ордон клуб улаан булангуудын дэргэд өсвөрийн багачуудыг сурган хүмүүжүүлэхэд зориулагдсан олон төрлийн булан, танхим, бүлгэмүүд ажилладаг. Эдгээр танхимын гол зорилт бол өсвөрийн залуу үеийхнийг учраа мэдсэн сахилга баттай эх орон нам засагтаа үнэнч хөдөлмөрт дуртай иргэд болгон хүмүүжүүлэхэд туслах үүрэгтэй юм. Эдгээрийн нэг болох уншлагын танхимыг хүүхдийн байдалд зохицуулан томчуудын уншлагын танхимаас тусгайлан байгуулна. Түүнийгээ тохирсон ном зохиолын фондтой болгож хүүхдийг ном хэвлэл уншихад нь тохирсон сандал ширээгээр хангах нь чухал.

Танхимын дотор хүүхдүүдийн ном зохиол уншихад тусламж болгон номын үзэсгэлэн, самбар зурагт хуудас хүүхдийн хүмүүжлийн тухай янз бүрийн сургаалуудаас бичиж хадаж хүүхдийн зохиолчдын зургийг жаазлан тавих зэргээр ном хэвлэлтэй нөхөрлөх бүх боломжоог хангаж сургуулийн насны хүүхдийг цагийн хуваарьтайгаар уншуулж байх ёстой. Ер нь хүүхдийн уншлагын танхимаас зохион явуулах ажлын талаар сургууль, залуучуудын байгууллагууд ярилцан тохиролцох нь зүйтэй юм.

Уншлагын танхим бүр хүүхдүүдийн хэвлэлүүдийг захиалж түүнээ картаар өдөр бүр уншуулна. Хүүхдийн уншлагын танхимаас сургуулийн сурах бичгүүдийг 7—10 дугаар ангийн сурагчдад бол гэрээр нь өгч болно.

Тэхдээ уншлагын танхимд байнга ном уншдаг эсэхий нь харгалзвал зохино.

1—3 дугаар ангийн хүүхэд бол ном зохиолыг уншихаар дөнгөж оролдож эхлэж байдаг.

4—7 дугаар ангийн хүүхэд бол сургуулийн программын дагуу өөрсдийн сурах бичгүүдийн агуулгыг ялган мэддэг.

Ийм учраас 4—7 дугаар ангийн хүүхдэд өгүүллэг тууж зэрэг хичээл сургуульд нь холбогдолтой ном өгч уншуулна.

8—10 дугаар ангийн сурагчид ном зохиолын дотор гарч байгаа зүйлсийг сайн олгож, өөртөө тусган авах болсон байдаг учир дуртай ном зохиолыг нь уншуулж болно. Энэ байдлыг харгалзан хүүхдийн уншлагын танхимууд номын сангууд өөрсдийн номын фондыг дотор нь ялган ангилах хэрэгтэй. Ном зохиол уншуулаад зохиогчийн нэр, номын утга агуулга дотор нь гарч байгаа зүйлээс асууж лавлан хэрэв мэдэхгүй байвал хэлж өгөх нь чухал.

Ном уншуулахдаа дээрх зүйлийг заавал мэдсэн байхыг даалган өгч дахин асуух хэрэгтэй.

Иймэрхүү ажлыг хүүхдийн дунд өдөр дутам зохиосноор тэднийг ном зохиол уншихад нь туслахаас гадна, дараагийн номыг маш яаралтай уншдаг болгоно.

Ном уншихдаа тэр хүүхэд ямар номыг голлон уншиж байгааг нь сайн судлах хэрэгтэй.

Зарим хүүхэд байлдаан тагнуултай номыг ихэд сонирходог бол нөгөө нэг нь байгаль, техникийн номонд дуртай байдаг.

Иймээс нэг төрлийн номыг уншуулахаас аль болохоор багасгаж, дуртай ном зохиолы нь хамт өөр ном өгч уншуулах нь зүйтэй.

Тэдэнд ном уншихы нь өмнө 2—3 минутын яриа хийж зөвлөлгөө өгөх ба ном сэтгүүлээс сонирхолтой зүйлий нь ярьж өгвөл зохино. Жишээлвэл: Номыг яаж сонгон авах вэ? Уншиж байгаа номоо хайрлан хамгаалах, уншсан номынхоо тухай тэмдэглэл хийх ямар цагийн хуваарьтай уншвал зохих, лавлах бичгүүдийг яаж ашиглах, уншсан номынхоо тухай сэтгэгдлээ хэрхэн бичих талаар өдөр бүр ярилцаж байх нь маш ашигтай. Номын үзэсгэлэн зураг хуудас самбарууд нь хүүхдийн ном зохиолоо сонгон уншихад их үүрэгтэй байдаг.

Номын үзэсгэлэн самбар зурагт хуудсыг сургуулийн хичээлийн нээлт, зохиолчдын үйл амьдрал шинээр гарч байгаа ном зохиол баяр ёслол, цаг үеийн вэлжит ажлуудтай танилцуулах зорилгоор хийнэ. Тэгэхдээ хамгийн түрүүнд ямар ангийн номыг хүүхдүүдэд зориулан гаргах, ямар зүйл дээр хийхийг урьдаас сайн төлөвлөх нь чухал байдаг. Номын сангийн эрхлэгч ахлах ангийн сурагчдын хүчин туслалцаатайгаар хүүхдүүдийн заавал мэдвэл зохих сонирхолтой зүйлүүд хичээл сургуульд нь тус төхөм болохуйц сэдвүүдээр бэлтгэл сайтай яриаг 5—10 минутаас хэтрүүлэхгүй хийж байх хэрэгтэй. Тэгэхдээ уншлаганд зориулсан үзэсгэлэн самбар зурагт хуудас гаргана. Дараа нь чанга уншлагыг ямар сэдвээр хийхийг өөрсдөөс нь асууж санал хүсэлтий нь авсаны дээр явуулах нь хүүхдийг ном зохиол унших сонирхолтой болгодог. Ялангуяа 1—4 дүгээр ангийн сурагчдын дунд чанга уншлагыг тогтмол явуулах нь ном уншиж сурах хичээлийн даалгавраа биелүүлэхэд үлэмж тус болдог.

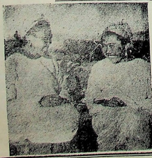

Таркат сумын «Бат хөгжил» нэгдлийн үхрийн үржлийн фермийн саальчин Чанцал, Бямбажав нар 15—17 үнээ бүрээсээ 700—800 литр сүү саах үүрэг аваад ажиллаж байна.

Зураг дээр:

Зүүн гараас: Чанцал, Бямбажав нар авсан үүргээ амжилттай биелүүлэхээр баяр зориг дүүрэн байна.

Д. Жадамбаагийн авсан зэрэл зураг

Гал унтраагч

Гал унтраагч нь тусгайлан бэлтгэсэн гал унтраах бодисыг (цэнэгийг) биедээ агуулж байдаг учраас ажиллахад ямагт бэлхэн төдийгүй ганц хүний хүчээр богинохон хугацаанд ажилладаг.

Унтраагчуудыг хэмжээ ба гүйцэтгэх үүргийн талаар гурван анги болгон хуваана.

а) Бага багатаамжийн

Энэ ангид 5 литр хүртэл багатаамжтай гар гал унтраагчууд багтана.

Ийм гал унтраагчууд нь хийц зохион байгуулалт, гал унтраах хүчин чадлаараа орон сууц, олон нийтийн барилга, хөдөө аж ахуйн болон тээврийн машинуудад гарсан галыг унтраахад зориулагдсан.

Бага багатаамжийн гал унтраагчууд албан контор, сургуулийн кабинет, танхим эмнэлгийн байр, айлын орон сууц зэрэгт гарсан галыг унтраахад их ашигтайгаас гадна эдгээр байруудба авто машинд байрлуулахад хэмжээгээрээ жижиг учир авсаархан.

Бага хэмжээний гал унтраагчууд нь хөнгөн учраас хүүхэд эмэгтэйчүүд ашиглах боломжоотой бөгөөд ялангуяа айлын орон сууцанд гарсан галыг унтраахад их ач холбогдолтой.

Бага багатаамжтай унтраагчийн ангид ОУ—2, ОУ—5 ба химийн хөөс үүсгэгч ОП—4 гэдэг гал унтраагчууд багтана.

б) Аж үйлдвэрийн гар гал унтраагчууд.

Энэ ангид 10 литр хүртэл багатаамтай гал унтраагчууд багтана.

Энэ нь аж үйлдвэрийн цех складуудад гарсан галыг унтраахад тохиромжтой юм.

Үүнийг бага багатаамжийн унтраагчтай харьцуулж үзэхэд гал унтраах бодисын хэмжээ нь их бөгөөд энэ чанраараа их галыг унтрааж чадна.

Аж үйлдэрийн гар гал унтраагчийн ердийн хүнд нь 16 кг аас хэтрэхгүй.

Учир нь үүнээс илүү хүнд бол нэг хүн ажиллахад бэрхшээлтэй болдог.

Аж үйлдвэрийн гар гал унтраагчийн ангид 8 литрийн багатаамжтай нүүрс хүчил хийн ОУ—8 ба химийн хөөсрүүлэгч ОП—1, ОП—3 гэдэг гал унтраагчууд багтана.

в) Аж үйлдвэрт хэрэглэгдэх зөөврийн гал унтраагчууд.

Энэ ангид 15 литрээс дээш багатаамжтай унтраагчууд орно.

Гуравдугаар ангид багтах гал унтраагч нь нүсэр том учраас чиргүүл тэрэг зэрэг дээр тавьж гал гарсан газарт хүргэдэгээрээ 1,2 дугаар ангиудын гал унтраагчуудаас ялгаварлагдана.

Гуравдугаар ангид нүүрс хүчил хийн УП—1, гар тэргэн дээр 40 литрийн баллон 1-тэй, УП—2 гар тэргэн дээр 40 литрийн баллон 2 той гэдэг гал унтраагчууд багатана.

40 литрийн баллоныг агрегат болон тусгай байруудад гарсан галыг унтраахад хэрэглэнэ.

Мөн нэг байранд байрлуулан ашиглаж болно.

Гал унтраагчуудыг түүнд хэрэглэх гал унтраах бодис ба шинж чанар түүний гүйцэтгэх үүргийн байдлаар шингэлэгт, хөөст, хийт гэж хуваана.

Галын байцаагч М. Бадарч

ЗХУ—д

Зураг дээр;

Волгоград хотын анагаах ухааны институтийн нүдний өвчний танхимийн эрхлэгч А. Водовозов анагаах ухааны дэд эрдэмтэн В. Ефет (зүүн нь) нар туршин судлах ажил хийж байна.

Хариуцлагатай эрхлэгч Н. МӨНХӨӨ

зарлал

Зуунмод хотын 7 дугаар хорооны харъяат Дамбын Хорлоо, Рэгзэнгийн Сэр—Од нарын гэрлэлтээ цуцлуулахаар гаргасан өргөдлийг аймгийн шүүх хянаж байна.

(Х—00456) «Анхдугаар таван жил» сонины газар хэвлэв.

Орон бүхний пролетари нар нэгдэгтүн!

Анхдугаар ТАВАН ЖИЛ

Төв аймгийн намын хороо,
А.Д.Х.Гүйцэтгэх захиргааны сонин.

18 дахь жилдээ
№ 56(1457)

1965 оны
7 дугаар сарын 26

ДАВАА

Социалист уралдааныг өрнүүлье

Социалист нийгмийн үйлдвэрлэлийг хөдөлгөгч хүч, үй олон түмнийг бүтээлч тэмцэлд дайчлагч хэрэглүүр болсон социалист уралдаан шинэ шинэ хэлбэрүүдээр баяжин, олон түмэнд нөлөөлөх хүч чадал нь улам бүр нэмэгдэж, түүний шинэ дээд хэлбэр социалист хөдөлмөрийн төлөө, шинийг санаачлагчдын хөдөлгөөн тус аймгийн улс ардын аж ахуйн салбарт эрчимтэй өрнөлөө.

Одоо аймгийн хэмжээгээр социалист уралдаанд 20 гаруй үйлдвэр, аж ахуйн газар, 30 шахам цех тасаг, 5300 гаруй хүмүүс хамрагдаж байгаагийн дотор ажилчин албан хаагчид 95,8 хувийг нь эзлэж байна.

Аймгийн хүнсний комбинат, Өндөрширээт,Баянжаргалан сумд социалист уралдааныг тодорхой удирдаж. улс аймгаас өгсөн төлөвлөгөөт даалгавар, уралдааны үүрэг зорилтыг хөдөлмөрчин олонд таниулж социалист уралдаанд ажилчин, малчин, цех тасаг бригадуудыг хамруулан тэднээр үүрэг амлалт авахуулж социалист уралдаанд оролцогчидтой тодорхой ажиллаж тэдгээрийн амжилт, арга туршлагыг ханын самбар үзүүлэлтээр сурталчлаж ажлаараа хоцорч яваа хэсгийг өөд татахад уралдааны олон хэлбэрийг ашигладагаас 1965 оны эхний хагас жилийн төлөвлөгөөг эдийн засгийн үзүүлэлт бүрээр нь биелүүлж социалист уралдаанд бусдаасаа түрүүлж аймгийн Намын хороо, АДХ—ын Гүйцэтгэх захиргаа, Үйлдвэрчний эвлэлийн зөвлөлийн социалист уралдааны шагнал авсан билээ.

Мөн социалист уралдаанд оролцогчдын дотроос Батсүмбэрийн САА—н ногоочин Должинжав, Гачууртын САА—н саальчин Цэндээхүү, Угтаалын САА—н тракторч Алтанхүү нарын зэрэг олон арван малчин, саальчин, ногоочин, тракторч тэргүүний хүмүүс мэргэжил нэгтэй нөхөддөө социалист уралдаанд уриалан үүрэг амлалт авч ажиллаад авсан үүргээ нэр төртэй биелүүлж байна.

Түүнчлэн тус аймагт социалист уралдааны шинэ дээд хэлбэр, социалист хөдөлмөрийн төлөө хөдөлгөөн өрнөн тэдгээрийн үйл ажиллагаанд чанарын их өөрчлөлт гарч зөвхөн үйлдвэр аж ахуй, соёл үйлчилгээний газруудын хэмжээгээр СХ Бригад, 60—аад, СХТ Бригад 130 гаруй С С нөхөрлөл 50 шахам, СХТ үйлдвэр 3—тай болж энэ хөдөлгөөнд 3000—аад хүн буюу ажилчин албан хаагчдын 5,2 хувь нь хамрагдаж байна.

Социалист уралдаан нь хөдөлмөрчин олны идэвх санаачлагыг ихэд өрнүүлэн нийгмийн үйлдвэрлэлийн тасралтгүй өсөлтийг ханган социализм коммунизм байгуулах арга юм.

Гэтэл социалист уралдааны бүтээлч дайчлагч үүргийг дээшлүүлж үй олныг үйлдвэрлэлийн төлөвлөгөө биелүүлэх тэмцэлд дайчлахаар далайцтай зохион байгуулахгүй түүнд ёс төдий хандлаг ноцтой дутагдал үзэгдсээр байна. Социалист уралдаанд газар бүр материаллаг үйлдвэрийн хүрээн дэх ажилчдыг бүрэн хамруулах, ялангуяа шинэ ажилчид, туршлага багатай хүмүүсийг хөдөлмөрч эвсэг, өндөр ухамсартай болгон хүмүүжүүлэх ажлыг шаардлагын хэмжээнд хүртэл зохион байгуулахгүй байна.

Мөн ажлаараа хоцорч яваа байгууллага хүмүүсийг өөд татахад социалист уралдааныг шууд чиглүүлэхгүй байгаагаас уралдаан нь тэргүүний хэсэг хүмүүсийн дотор хязгаарлагдаад ажлын шилдэг арга туршлагад бусад ажилчдыг сургах зэвсэг болж чадахгүй байна.

Уралдааныг зохих хугацаанд нь дүгнэн түүнд оролцогчдын үйл ажиллагааг нийтийн өмнө хэлж өгөхгүй зөвхөн суурь эзлэгчдэд шагнал олгохоос хэтрэхгүй байна. Аймгийн барилга монтажийн конторын захиргаа, үйлдвэрчний эвлэлийн хороо социалист уралдааныг доороос өрнүүлэх ажлыг хангалтгүй зохиож зөвхөн дээрээс нь уралдааны ганц нэг болзол зарлах, ёс төдий үүрэг солилцсоноор ажлаа хязгаарлаж уралдааныг жинхэнэ ажил хэрэгчээр зохион улсын төлөвлөгөөг нэр төрөл тоо чанараар нь давуулан биелүүлэхэд чиглүүлэн удирдаж чадаагүйгээс 1965 оны эхний хагас жилийн барилга угсралтын төлөвлөгөөг тасалдуулсан билээ.

Иймд аймгийн улс ардын аж ахуй, соёлын төлөвлөгөөг жигд давуулан биелүүлэх, бүтээгдэхүүний чанар үзэмжийг сайжруулж, өөрийн өртгийг хямдруулж арвилан хэмнэлт, ашигт ажиллагааг үйлдвэрлэлд нэвтрүүлж шинэ бүгээл оновчтой санал гаргах тэргүүн туршлагыг дэлгэрүүлэн эзэмшихэд бүтээлч олны хүчийг социалист уралдаанаар эрчимжүүлэх нь чухал байна.

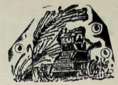

Өндөр ургац даллаж байна

Сурталчлан туслах бригад яаж ажиллах вэ?

Жил бүрийн намар цаг манай сайхан эх орны уудам тал, хөндийд өтгөн их хадлан, арвин элбэг тариа будааг бэлтгэх, хураах өрнүүн хөдөлмөр буцалсан үе байдаг билээ.

Хадлан авах, тариа хураах ажил нь хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл дээр ажиллаж байгаа хүмүүсийн үүрэг төдий биш,бүх нийтийн хэрэг мөн.

Энэ учраас манай үзэл суртал, соёлын байгууллагууд, клуб, соёлын орднууд хадлан тариа хураалтын үед тодорхой зорилттой ажиллах үүрэгтэй.

Тэд улсын төлөвлөгөөт даалгаварыг биелүүлэхэд хүмүүсийг идэвхжүүлэх, ажлын дэвшилттэй арга барилыг батагтан нийтийн хүртээл болгох, цаг хугацаа алдан залгайрах, ажилд саад болж хоцрогсодыг шүүмжилж, тэднийг сайчуудын эгнээнд хүргэх, техник ашиглалт, хөдөлмөр зохион байгуулалтыг сайжруулах зорилгоор улс, төр, соёл хүмүүжлийн олон хэлбэрт ажил зохиох ёстой-

Эдгээрийн дотроос сурталчлан туслах бригад чухал үүрэг гүйцэтгэдэг. Сурталчлан туслах бригад нь бүрэлдэхүүний хувьд лектор буюу ухуулагч, хөгжимчин, эмч, тогооч, үсчин, гуталчин, зурагчин, кино механикчийн бүрэлдүүнтэй байх нь ашигтай.

Бригадыг бэлтгэн гаргахдаа түшиглэсэн намын байгууллагын удирдамжийн дагуу зохих холбогдох худалдаа үйлчилгээ, эмнэлэг залуучууд, эмэгтэйчүүдийн байгууллагатай хамтран өөрийн боломж нөхцөлийг бодолцон төлөвлөгөө зохиох хэрэгтэй.

Төлөвлөгөөнд орох гол зүйлс:

1. Хэднээс хэдэн хүртэл хаагуур явах замыг тодорхойлох
2. Ямар ямар сэдвээр яриа таниулга хийх.
3. Соёл урлаг, үйлчилгээний ямар хэлбэрүүдээр үйлчлэх.
4. ХАА—н сэдвээр хэдэн төрлийн ямар самбар ухуулах хуудас гаргах, мөн өөрийн аж ахуйн амьдралаас хэн хэний туршлагыг ямар хэлбэрээр сурталчлах зэргийг оруулах нь зүйтэй.

Бригадын хадлан, тариа, ногооны тасаг мал аж ахуйн бригад хэсэг, фермүүдийн ажлын талбайд нь очиж үйлчлэх хэрэгтэй.

Өөрийн ажлыг хөнгөвчилж хэд хэдэн бригад тасгийг нэг дор бөөгнөрүүлж байж ажлаа зохиох гэж хүмүүст чирэгдэл учруулж болохгүй. Өөрөөр хэлбэл хамрагдах хүмүүсийн тооны хойноос хөөцөлдөхгүй цөөн хүнд ч гэсэн чанартай ажил зохиох хэрэгтэй.

Сурталчлан туслах бригадууд ухуулга таниулгын ажилдаа заавал лекцийн суртал нэвтрүүлгийн хэлбэрийг ашиглахгүй яриа үзүүлэн, айрагны үдэшлэг, аман сэтгүүл, гэрэлт сонин гаргах, сангийн аж ахуй нэгдлийн төвөөс зайдуу бригад буюу хэсгээр ажиллаж байгаа хүмүүст эмч, үсчин, гуталчин, зурагчнаар үйлчлэх,бас зарим үедамт чанар сайтай хоол хийж өгч туслах зэргээр хүмүүст үнэхээр тус хүргэхүйцээр ажиллах хэрэгтэй.

Жишээ нь сангийн аж ахуйн тариа хураах комбайны нэг бригад дээр сурталчлан туслахаар очиж гэж үзье.

Тэгвэл юуны түрүүнд уг бригадынхны ажилтай тодорхой танилцаж өөрсдийн зохиох яриа ухуулгын ажлыг баяжуулах хэрэгтэй.

Тэгэхдээ яриа ухуулга нь уг ажиллаж байгаа комбайнчтай харилцан ярилцаж асуух хариулах замаар явагдах нь ашигтай.

Сурталчлан туслах бригад ажлын өдрийн дараагаар айрагны үдэшлэг зохиох нь ухуулга зугаалгыг хослуулах соёл олон түмний ажлын сонирхолтой хэлбэрийн нэг юм.Энэ үдэшлэгийг 3—4 хүнтэйч, 30—40 хүнтэй ч зохиож болно.

Тэгэхдээ үдэшлэгийг САА—н нам захиргаа, үйлдвэрчин, залуучуудын эвлэлийн байгууллагуудтай хамтран сайн ажиллаж байгаа бригад хүмүүст зориулж явуулах хэрэгтэй. Үдэшлэг дээр сайхан айраг ууж өөрсдийн ажлын тухай илэн далангүй ярилцах, бригадын хөгжимчин, дуучин, үдэшлэгт оролцогчдын захиалгаар дуулж хөгжимдөж өгөх, үйлдвэрчний эвлэлийн хороо уралдааны дүнг гарган баярын бичиг, ном, шилжин явах дарцаг гардуулж урамшуулах, соронзон хальсанд бичигдсэн дуу хөгжим сонсгох, харилцан үг хэлж үүрэг авах ажлуудыг зохиох ёстой. Үүнээс гадна сурталчлан туслах бригад нь сайн муу ажиллагааг зэрэгцүүлэн үзүүлсэн мэдээлэх хуудас, цахилгаан сонин гаргахаас гадна, хадлан, тарианы хураалтын ажлын тэргүүний туршлагыг бригадын явцад ба цаашид төв,орон нутгийн хэвлэлд бичиж радиогоор уншиж өргөн сурталчлах нь чухал. Киногоор үйлчлэх явдал сурталчлах бригадын нэг гол үүрэг мөн. Тэдний авч явах кино бүлэг цөөнтэй. уран сайхны буюу өөрийн эх орны болон социалист орнуудын ХАА—н тэргүүний туршлагыг харуулсан баримтат кинонууд байвал сайн.

Урьд хадлан, тариа хураалтын үеэр,орон нутгаас зохион гаргаж байсан бригадууд олон жүжигчид хамарсан концерт,жүжиг бүхий урлагийн бригадын хэлбэрээр зохиогдож голдуу хүн ам олонтой суурин газруудаар аялан жинхэнэ хадлан, тарианы талбай дээр очихгүй бригадын төвд ирээд явсан гэнэ гэдэг сураг сонсогдоод өнгөрдөг байсан муу заншлыг арилгах хэрэгтэй.